

HANİ SENİNLE SUSAR, YÜRÜR VE SUSARDIK

Behçet Necatigil (16 Nisan 1916 - 13 Aralık 1979, doğ. ve ölm. İstanbul) İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi (1940). Kars Lisesi'nde başladığı edebiyat öğretmenliğini İstanbul Eğitim Enstitüsü'nde (Aralık 1960 - Ekim 1972) tamamladı. İlk şiiri "Gece ve Yas" lisede öğrenciyken *Varlık* dergisinde çıktı (Sayı 54, 1 Ekim 1935). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*'nde kendisi için şunları yazmıştır: "Şiirde kırk yılını, doğumundan ölümüne, orta hâlli bir vatandaşın; birey olarak başından geçecek durumları hatırlatmaya; ev-aile-yakın çevre üçgeninde, gerçek ve hayal yaşantılarını iletmeye, duyurmaya harcadı. Arada biçim yenileştirmelerinden ötürü yadırgandığı da oldu, ama genellikle, eleştirmenler onun için, tutarlı ve özel bir dünyası olan bir şair dediler."

Şiirleri şu kitaplarda toplandı: *Kapalı Çarşı* (1945), *Çevre* (1951; 1960), *Evlere* (1953; 1968), *Eski Toprak* (1956 [1957 Yeditepe Şiir Armağanı]; 1965), *Arada* (1958), *Dar Çağ* (1960), *Yaz Dönemi* (1963 [1964 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü]; 1968), *Divançe* (1965), *İki Başına Yürümek* (1968), *En/Cam* (1970), *Zebra* (1973), *Kareler Aklar* (1975), *Sevgilerde* (1976; kendi seçtiği şiirler), *Beyler* (1978), *Söylersiz* (1980; haz. Kâmuran Şipal). Radyo oyunlarını *Yıldızlara Bakmak* (1965), *Gece Aşevi* (1967), *Üç Turunçlar* (1970), *Pencere* (1975) kitaplarında bir araya getirdi. Poetikasını içeren kimi yazılarını *Bile/Yazdı* (1979) adıyla kitaplaştırdı. *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* (1960), *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü* (1971) ve *100 Soruda Mitolojya* (1969) gibi, kendi deyişleriyle "öğretmenlik mesleğine ilişkin, ek çalışmalar" da yaptı. Ayrıca, şiir (*Fener, Gece ve Yıldızlar*, Borchert; *Şarkılar Kitabı*, Heine), öykü (*Gençlik Güzel Şey*, Hesse), roman (*Sis*, Unamuno; *Malte Laurids Brigge'nin Notları*, Rilke; *Venedik'te Ölüm*, Mann; *Açlık*, Hamsun; *Kör Baykuş*, Hidâyet), oyun (*Kapıların Dışında*, Borchert) ve inceleme-araştırma (*Türk Halk Kitapları - Mukayeseli Masal Bilgisine Bir İlave*, Spies; *Küçük Mitolojya Sözlüğü*, Hitbrunner) çevirileriyle de çeviri edebiyatımızı zenginleştirdi.

Ailesi tarafından düzenlenen Necatigil Şiir Ödülü, 1980-2019 yılları arasında 40 yıl boyunca kesintisiz sürdürüldü. Necatigil dijital arşivi <https://necatigilnodasi.com/> adresinde erişime açıldı (2024).

Tahir Alangu (1915-1973, doğ. ve ölm. İstanbul) Eğitimci, edebiyat tarihçisi ve halkbilimi araştırmacısı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1943). Köy enstitülerinde, liselerde edebiyat öğretmenliği yaptı, bazı yüksek okullarda ders verdi. Üniversite öğrenciliğinden itibaren halkbilimiyle ilgilendi, özel olarak masallar üzerinde çalıştı. Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü'nde verdiği seminerler 1970 sonrasında yetişen halkbilimciler üzerinde etkili oldu. *Türkiye Folkloru El Kitabı* (1983), Alangu'nun halkbilimi ders notlarının ve yazılarının derlenmesiyle oluşturulmuş dikkate değer bir çalışmadır. *Billur Köşk Masalları* (1961), *Keloğlan Masalları* (1967) ve *Kediler Padişahı* (2009) onun yeniden kaleme alınmış, bilgilendirici yazılarla sunulmuş masal kitaplarıdır. Alangu'nun Türk edebiyatıyla ilgili çalışmaları da var: *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman* (I-III, 1959-1965), *Ömer Seyfettin - Bir Ülkücü Yazarın Romanı* (1968) ve *VIII. Yüzyıldan Günümüze 100 Ünlü Türk Eseri* (I-II, 1974).

Serenad Demirhan (1981, Bandırma) Marmara Üniversitesi'nde Radyo TV Sinema okudu. Çeşitli dergi ve gazetelerde muhabirlik ve editörlük yaptı. Behçet Necatigil'in Unamuno çevirisi *Yaman Adam'ı*, Huriye Necatigil'le mektuplaşmalarının (*Serin Mavi*) genişletilmiş baskısını, *Vaktin Zulmüne Karşı Yazmak - Düzyazılar III* kitabını, Kâmuran Şipal'le mektuplaşmaları: *Dar Bir Çember İçinde*, Türkologlarla mektuplaşmaları: *Tercümemi Nasıl Buldunuz?* ve edebiyatçılarla mektuplaşmaları: *Şiirinizin Tadına Geç Vardım* kitaplarını hazırladı. Necatigil arşivindeki çalışmaları sürüyor.

Behçet Necatigil'in
YKY'deki kitapları:

- Şiirler 1948-1972 (1994)
Ertuğrul Faciası (radyo oyunu, 1995)
Şiirler 1938-1958 (1995)
Şiirler 1972-1979 (1996)
Bile/Yazdı (poetika, 1997)
Radyo Oyunları (1997)
Serin Mavi (eşi Huriye Necatigil'e mektuplar, 1999; mektuplaşmalar, 2017)
Düzyazılar I (1999)
Düzyazılar II (konuşmalar, konferanslar, 1999)
Mektuplar (2001)
Şiirler (2002)
Solgun Bir Gül Oluyor Dokununca (kendi sesinden şiirler, 2012)
Bütün Eserleri (Delta dizisi, 2013)
Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (2016)
Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü (2016)
İki Başına Yürümek – Burhan Uygur'un Resimleriyle (2016)
Küçük Muharrir (2017)
Mitologya (2017)
Küçük Mitologya Sözlüğü (2017)
Dar Bir Çember İçinde (Kâmuran Şipal'le mektuplaşmalar, 2018)
Vaktin Zulmüne Karşı Yazmak - Düzyazılar III (2019)
Konuş ki Göreyim Seni - Radyo Oyunu Uyarlamaları I (2019)
Dost Meclislerinde Kasideler (2019)
Tercümemi Nasıl Buldunuz?
(O. Spies, A. Tietze, A. Schimmel ve H. W. Brands'la mektuplaşmalar, 2022)
Sevgilerde (bütün şiirlerinden seçmeler, 2022)
Şiirinizin Tadına Geç Vardım
(edebiyat ve sanat dünyasından Necatigil'e mektuplar, 2023)
Hani Seninle Susar, Yürür ve Susardık (Tahir Alangu'yla mektuplaşmalar, 2025)

Doğan Kardeş:

Eski Sokak - Seçme Şiirler (2008)

Tahir Alangu'nun
YKY'deki kitapları:

- Keloğlan Masalları (2009)
Billur Köşk Masalları (2010)
Ömer Seyfettin - Bir Ülkücü Yazarın Romanı (2010)
Kediler Padişahı (2018)
Türkiye Folkloru El Kitabı (2020)
Hani Seninle Susar, Yürür ve Susardık (Behçet Necatigil'le mektuplaşmalar, 2025)

BEHÇET NECATİGİL
TAHİR ALANGU

Hani Seninle Susar,
Yürür ve Susardık

Mektup

Hazırlayan
Serenad Demirhan

YAPI KREDİ YAYINLARI

İçindekiler

Mektuplar Üzerine Birkaç Not • 7

1933 • 11

1937 • 15

1938 • 74

1940 • 97

1941 • 99

1942 • 135

1943 • 149

1944 • 162

1945 • 166

1946 • 172

1947 • 177

1948 • 178

1952 • 178

1953 • 181

Dizin • 185

Mektuplar Üzerine Birkaç Not

Necatigil'in mektuplar külliyyatının altıncı kitabı olan *Hani Seninle Susar, Yürür ve Susardık*'ta yakın dostu Tahir Alangu'yla karşılıklı mektupları yer alıyor. 1933-1953 yılları arasında yazılmış mektupların bulunduğu kitapta, Kabataş Lisesi'nin ortaokul bölümünde filizlenen bir gençlik arkadaşlığının, edebiyat odaklı bir dostluğa dönüşmesinin izi sürülebiliyor: Çocukluk hevesleri, ilköğrenim aşk-ları, maddi sıkıntılar, hayaller, hayal kırıklıkları, öfkeler, isyanlar, okudukları kitaplar, merakla peşine düştükleri yazarlar, ilk şiirler, ilk yazılar, ilk çeviriler ve yıllar içinde Alangu'nun uzmanlık alanı olan masallar... Mektuplaşmaya öğrencilik yıllarında, ayrı düştük-leri yaz aylarında başlayan iki arkadaş, 20 yıl boyunca mektup yazmayı sürdürüyor. 1943-1955 arasında askerlik, tayin vb nedenlerle Anadolu'nun farklı kentlerinde görev yapan Alangu'nun İstanbul'a dönmesiyle mektuplaşmalar sona eriyor.

Mektuplarda karşımıza çıkan, "Yakınım Tahir, oysa seni pek o kadar da sevmiyorum. Ama bununla beraber yakınım Tahir" ya da "Mektupların on para etmez ama şiirlerinden bir şeyler anlamak kabil. Bana mektup yerine onlardan birkaç tane gönder, bana bir ay yeter" vb ifadeler, aralarındaki yakınlığın somut örnekleri... Alangu ile Necatigil'in 40 yıllık dostluğuna dair ilginç ipuçları içeren bu mektuplar, iki edebiyatçının geçmişte birbirleri hakkındaki yorum-larını ve görüşlerini dile getirdikleri yazıları da açıklar nitelikte: Alangu'nun "Behçet Necatigil'in Odası" (*Yenilik* dergisi, S. 37, Ocak 1956) ve "Behçet Necatigil Üzerine" (*Yeditepe* dergisi, S. 125, 15 Şubat 1957) başlıklı yazıları, "Masal-Edebiyat-Yaşam' Bileşkesinde Necatigil Şiiri" başlıklı söyleşisi (*Düzyazılar II*), Necatigil'in "Alangu'nun Yolu" ve "5. Ölüm Yıldönümünde Tahir Alangu" yazıları (*Düzyazılar I*).

İki dostun ilişkisiyle Alangu-Necatigil ailelerinin birlikteliğine dair ayrıntılara ise Necatigil'in Alangu'nun eşi Mesude Hanım'ın emeklilik kutlaması için yazdığı "Kaside-i Tekâüddiyye" kasidesinin

de yer aldığı *Dost Meclislerinde Kasideler* ile *Çok Şey Yarım Hâlâ* adlı kitaplardan ulaşmak mümkün.

Necatigil'in Alangu'ya yazdığı mektuplardan bazıları, *Bütün Eserleri*'ni yayına hazırlayan Hilmi Yavuz ve Ali Tanyeri'nin derlediği *Mektuplar* seçkisinde yer almıştı. Bu kitaba, seçkiye alınmayanlarla birlikte Şadan Önen'in babasının arşivinde buldukları da eklendi ve böylece tüm mektuplar bir araya getirilmiş oldu.

Özellikle 40'lı yıllardan önce yazılan mektuplarda Osmanlıca kelimelerin, terkiplerin sıkça kullanıldığı dikkat çekiyor. Bu ifadelerin günümüzdeki karşılıkları dipnotlarla verilirken kullanımdan kalkmış olanlara öncelik tanındı. Kimi esere yapılan göndermeler bulunabildiği kadarıyla açıklandı, okunamayan yerler ve bazı ifadeler [...] işaretleriyle belirtildi.

Çoğu eski yazı olan mektupların çevriyazısını üstlenen Yücel Demirel ve ekibine, kitabın yayına hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen Abdullah Okal'a, Ekin Dedeoğlu'na, Ozan Torun'a, Tuba Nur Bakaçhan'a ve Millî Kütüphane'de tarama yapan İlayda Atıl'a çok teşekkür ederiz.

Bu mektupların 1940 kuşağının iki edebiyatçısına ilgi duyanlara yeni bir kapı aralamasını umuyoruz.

Ayşe Sarısayın
Serenad Demirhan
Heybeliada, 2 Ekim 2024

Mektuplar

Alangu ve Necatigil aileleri pazar gezisinde (Samatya, göz 1962).

Çok uzak, ne kadarının hayal ne kadarının gerçek olduğunu kestiremediğim bir gezi de Samatya kıyılarında, hüsranla sonuçlanan sandal sefası: Yanımızda evde hazırlanmış yiyeceler, Tahir Amca'nın "şan olsun!" diyerek yüklendiği kocaman bir davul –nasıl olmuş, nereden bulmuştu?–, aniden çıkan fırtına ve bastırان yağmur yüzünden –denize açıldıktan sonra mı, önce mi?– Alangu'ların evinde devam eden bir pazar günü gezmesi. Babamın karakterine hiç uygun olmayan böyle bir geziye katılmış olması, ablamı da beni de çok şaşırtıyor hâlâ. Yıllar yılı aramızda konuştuğumuz o sıra dışı günde çekilmiş bir fotoğrafı, aradan yarım asır geçtikten sonra, annemin evini tasfiye ederken tesadüfen bulmasaydık, ikimiz de hayal gördüğümüze inanacaktık neredeyse.

(*Dost Meclislerinde Kasideler*, haz. Ayşe Sarısayın – şaban zdemir, YKY, 2019)

Talat,²

26 Temmuz tarihli ve okuduktan sonra insanda istemeyerek, baştan savmak için yazılmış tesirini bırakan mektubun vasil oldu. “Hane-i Behçet-i saadet-nümâ”ya³ ve dolayısıyla yedime!..⁴

Susamış bir susuz gibi satırları gözlerimle içtim âdetâ. Mektubunu sonuna kadar bir anda okudum. Bu, bir ihtiras şeklinde olan okuyuşu pek tabii görmelisin! Çünkü, senden bir aydır mektup alamadım.

Sen bana karaya çıkar çıkmaz –hatta İzmir’den– bir mektup yollayacağını vaat etmiş olduğun hâlde mektup yazmadın. Haydi bu hâli, “Söz namus demektir!” düsturuna muvafık olmadığı hâlde mazur göreyim. Aramızdaki arkadaşlığı temsil eden bir lakaydı diyelim!!! Fakat... Hiç sıkılmadan, utanmadan, arlanmadan benden mektup beklemiş olduğunu yazmak... Bilmem ne dereceye kadar yakın bir maziye hatırlayabildiğine delalet eder?

Son görüş ve ondan evvelki telakilerimizde ilk mektubu sen kendin yazacağını söyledin. Bizim evin önünde... Serin bir bahar akşamı... Birbirimizden ayrılırken sen adresimi almıştın. Ben bu adresi bir kart dö vizit üstüne yazmıştım. Hatırla bunları.

Yine ben senin adresini almamıştım. Nedendi bu? Neden almadım? Çünkü, ilk mektubu hemen karaya çıkınca sen yazacaktın. İlk mektupla beraber adresini de bildirecektin. Fakat... Heyhat! Sözünde durmadın. İlk mektubu sen yazmadın. Çünkü, uzun bek-

1 Necatigil 1931 yılında Kabataş Lisesi’nin ortaokul bölümüne ikinci sınıftan kaydolur. Alangu’yla dostlukları o yıldan itibaren başlar.

2 Tahir Alangu’nun ismi, doğduğunda Mehmet Tahir olarak konulur ancak o ismini Mehmet Tahir Talat Nazım Alango/Alangu olarak da kullanır, zaman zaman ise sadece Talat ismini tercih ettiği görülüyor.

3 “Behçet’in saadetli hanesi”.

4 Elime.

Bu mevzu üzerine bu kadar alaylı bir ağız kullanmamamı rica edeceğim. Sana kaç kere söyledim İlahi bir mevzudur bu çünkü. Hem... Hep aynı sükûnu muhafaza etmekteyim. Görememek sükûnunu! Projeler (Hayır. İdealim olan ona ait hakiki projeler değil.) Basit projeler. (Nihat'la veya Cevdet'le yapılması mümkün kabul edilen projeler.) Geberdiler. Onları ben öldürdüm. Kafamın çemberinde öldürdüm. Selameti için!

(Evvelkiler gibi bu parantez de yine aynı mânâya gelir.)

Eserimin doğup doğmadığını soruyorsun. Eser bir hayvan yavrusu gibi bir anda doğmaz. Eser, damla damla billurların terakümüdür.⁸

Yoksa ki bir anda vücut bulmaz bence! Şimdiki hâlde eser müsveddesini (!) bir sümüklü böcek yavaşlığıyla yazmakta ber-devam!

( )

Boğaz gezintileri? Ara sıra. Denizin enginliğine dalmış gözlemlerle sessiz sedasız, aynı ıtıtratla⁹ yapılan gezintiler.

Yalnız, yapayalnız, Nihatsız, sensiz, Muzaffersiz yapılan gezintiler. Ara sıra tekrar ediyor. Hoş oluyor doğrusu. Rüzgârlara yoldaş oluyorum öyle zamanlarda. Yani rüzgâr gibi yalnız oluyorum.

Bu sahifede olan yazılarımda bedbinlik izlerim başladı. Mevzu değiştiriyorum.

( )

Gazeteyi¹⁰ soruyorsun? Ne hakla? Muharriri olmak hakkıyla mı? Yazı göndermeden ne diye haber istiyorsun? Öyle ya sen zaten sebatkâr bir adam değil misin? Gazete çıkarmaya karışmak senin nene gerekti?

Birinci nüshayı senin iki şiirin ve benim yazılarımla çıkarmıştım. Fakat... Senden mektup ve yazı gelecek diye bir hafta bekledim. İki hafta bekledim, baktım olmadı. Öyle ya. Gazeteyi yalnız benim yazılarla çıkaracak değilim ki. Hususi değil ki. Müşterek. Mutlaka her nüshada ikimizin yazısı bulunacak.

İşte bekledim, bekledim ve baktım: Sen, bizleri ve gazeteyi unuttuğsun. Üçüncü haftanın sonunda lanet okuyarak (kim olduğunu

8 Birikim.

9 Düzen.

10 Necatigil 1927-1928 yılları arasında *Küçük Muharrir* adında haftalık bir gazete çıkarmıştı. Kabataş Lisesi'ne geçtikten sonra 1932 yılı boyunca bu gazeteyi devam ettirir. Bkz. *Küçük Muharrir*, haz. Şaban Özdemir, YKY, 2017.

biliyorsun!!!) birinci nüshanın çıkardığım sayılarını, hepsini yırttım attım. Aşk olsun! Tebrik ederim. Sen bu denaeti de yapacaktın demek!

Yaptıkların gittikçe çoğalıyor. Yoksa bu, arkadaşlığımızın silinmesi uğruna bir başlangıç mı?

( )

Arkadaşları soruyorsun. Arkadaş mefhumu? Tuhaf bir soru. Arkadaş ne demektir, onu bile unuttum. Arkadaş demekle Cevdet, Nihat, Ferit, Kenan ilh. gibilerini mi kastediyorsun?

Eğer öyleyse suallerine cevap vereceğim! Cevdet'i sen gideli den beri ya iki kere veya üç kere gördüm. Fakat bu görüşler gayet resmî idi. Beylik elfazla bir iki kelime konuştuğuktan sonra ayrıldık. Sözlerinde derin bir istihzanın izleri okunuyordu. Bana eminim ki hasut¹¹ nazarlarla bakıyordu. Sanki evvelki Cevdet değildi bu Cevdet, bilmem başka bir Cevdet'ti sanki. O laubali Cevdet şimdi ortada yok. Hâllerine bir resmiyet gelmiş, vakarlı bir resmiyet!

Onu çok tuhaf buldum. İşte bu. Eğer tekrar görürsem, görmek lütfuna mazhar olursam, aramızdaki resmiyete rağmen selamını tebliğ ederim.

Bizim ev halkına yolladığın gurbet selamlarını tebliğ ettim. Teşekkür ve bilmukabele selam ederler.

İşte böyle Talat, mektubuna layık olduğundan pek fazla cevap verdiğimi sanıyorum.

Mektup kâğıtlarını başka başka bulacaksın! Çünkü başka başka yerlerde yazdım. Yarisini akşam üstü İhlamur'da bir ağaç altında yazdım. Kalemim satırların üstünde kayarken gözlerimin önünde hayalin canlanıyordu. Az ötemde bir kadın grubu vardı. Çocuk kahkahaları ayyuka çıkıyordu. Ve ben ara sıra onlara bakıyordum.

Nihayet kâğıt doldu, ben o kadar yazacağımı ümit etmemiştim. Kâğıt dolunca ayağa kalktım. İhlamur'un yukarisinden giden bir caddedeki –belki hatırlarsın– bakkaldan bir kâğıt aldım, yani bu kâğıdı. Sonra Yıldız'a çıktım. Uzaktan eski eve bir nazar attım. Kapının önünden geçtim, Yıldız'da mektuba devam ettim.

Akşam oluyordu ve ortalıkta kimse kalmamıştı. Ağaçlar gittikçe korkunçlaşıyordu. Ortalık kararırken kalktım oradan. Kılıç Ali'den aşağıya indim.

---

11 Kıskaç.

Pencerede ışık vardı. Yine pencerede birisi oturuyordu. Dikkatle baktım. İnkisar-ı hayal. Sonra yürüdüm eve geldim. Bu satırları gece yazıyorum. Mektubu, artık pek uzattım. Sonuna doğru da ifadenin berbatlaştığını hissediyorum. Kesmek mecburiyetindeyim. Ellerinden sıkırım. Mektubuma cevap vermek lütfunda bulunmak senin bileceğin iş! Yoksa... Yavaş yavaş selamı sabahı keserek bizi unutacak mısın Talat! Yoksa arkadaşlığımız bir nakş-ı ber-âb¹² mı?

Behçet

Mektubuna cevap vermemi galiba istemiyordun. Çünkü adresini yazmamışsın. Mektubu geçen seneden aklımda ve defterimde kalmış bir adrese gönderiyorum.

Berlin, 4 Temmuz 1937¹³

Kardeşim Tahir,¹⁴

Cumartesi öğleden sonra bir buçuk sularında Galata rıhtımını ve iki buçuğa doğru da Boğaz'ı terk ettik.

Üzerimizde uçan martıların sonuncusunda veda ve teşyi selamını da mahmul-i teessür¹⁵ bir baş eğmesiyle kabullendikten sonra Karadeniz başlamış oldu.

Biz üçümüz vapura girerken hocalarımızdan birinin takdimiyle bir dördüncü eklenmişti. Hareketi müteakip bir başkasıyla tanıştık ve İstanbul-Köstence yolunu yarıladığımız sırada bir beşincisi arkadaşımız olacaktı. Karadeniz ilk dakikalarından itibaren şiddetini

12 Suya yazılmış yazı.

13 Necatigil, 1937 yılında Almancasını iletirmek amacıyla "Deutscher Akademischer Austauschdienst"e başvurdu ve bu kuruluştan aldığı bursla Berlin'e gitti; Temmuz'dan Ekim ayına kadar Almanya'da kalarak Berlin Üniversitesi'nin dil kurslarına devam etti.

14 Bu mektup, 2001'de YKY tarafından yayımlanan *Mektuplar* kitabında yer almıştır.

15 Üzüntü dolu.

göstermekte tereddüt etmedi. İlk önce acemilik ve ihtiyatsızlık neticesi geminin baş tarafındaki ambar kapağı üzerine oturduk. Dalgaların üzerinde âcizleşen gemi bir kalkıp bir iniyordu. Ve gemi denizin dibine girecek gibi olurken salıncağın tepesinden bize doğru hızla alçalan birisinin duyduğu korku ve baygınlığa benzer hissi bütün dehşetiyle duyuyorduk. Vakit vakit deniz küpeşteden fırlıyor ve güverteyi su içinde bırakarak üzerimize tırmanıyordu.

Deniz tesirini ilk önce Fikret'te¹⁶ gösterdi. Kızcağız istifrağa başlayınca ne yapacağımızı şaşırdık. Neyse, güç bela önce kendine getirdik. Sapsarı yüzüne eş olsun diye eline de bir limon verdik.

Vapur pek fazla dolu idi. Öyle ki İstanbul'dan binen yolcuların hiçbirisi üçüncü ve daha mâfevk mevkilerde yer bulamamıştı.

Evet vapur pek fazla dolu idi. Onun için hepimiz güverte üzerine kuru tahtaya kont gibi serilmiştik.

İkinciye doğru vapurun sallanmasına alıştık. Küpeşte de bizimle gelmekte ısrar eden ufuk müstevisinin bir üstüne çıkararak bir altına inerek raks ediyor ve her iki tarafta çizdiği irtifa ve sukut müstevisilerinin büyüklüğü bizi korkutuyordu.

Yine aynı ikinciye doğru öğlen yemeği yemediğimi hatırlayarak bir şey yemek istedimse de beşinci altıncı lokmaya doğru midemin bulanmaya nerdeyse mübaşeret edeceğini hissederek valizi kapadım.

Güneşin kızıl gurubunu Karadeniz sularında seyrettikten sonra acı düşüncelere daldık: Vapurda oturacak yer olmadığına göre, tabii yatacak yer de yoktu. Biz, Fahir [İz] ve ben, vapura girer girmez derhâl tayfaların kamarasına şitap etmiştik. Orada Fahir bir yassı burunlu kamarotla, hayır kamarot değil bir tayfa ile konuşmuştu ve 2şer liradan iki yatak kiralamıştı, bir kendisi bir de benim için.

Fikret ve diğer bayan (bu bayan birinci sayfada zikredildiği gibi bize iltihak eden arkadaşların birincisidir) yatacak yerden mahrumdular. Kendilerine bizim kiraladığımız yerleri teklif ettik. Korku ve nefretle reddettiler. Pis, dar ve koku içindeydi. Oradaki dar masa üzerinde yemek artıkları birikmişti. Ve yataklar ihtiyarlıklarını ve bakımsızlıklarını inkâr etmeyecek derecede kirli idiler.

Uyku arada bir gözlerime incek gibi oluyor, bir müddet sonra bir tayf gibi uzaklaşıyordu.

On bir buçuğa doğru Fikret'e bir şezlong bulduktan ve kendisini güverteye, üzerine paltosunu örterek yatırdıktan sonra Fahir'le birlikte –ha... yatmadan önce portakaldan yapılmış gazoz şurup arası birer içki içtik, 7'şer kuruş vererek– kimsenin nail olamadığı yataklarımıza girdik. Bize yataklarını satan iki tayfa, bizden çok evvel gelerek yılların eskittiği kirli tahtalar üzerinde boylu boyunca çoktan uyumuştular.

Fahir üst yatağa çıktı, ben alttakine girdim. Bir çarşafı üstüme yorgan niyetine örterek ve bulaşık bezi kadar kirli kılıfsız bir yastığa başımı terk ederek yattım. Bu kamara vapurun ta başında idi. Ve pek fazla sallanıyordu. Neden sonra uyumuşum!

Üç buçuğa doğru uyandırıldım. Fahir çoktan kalkmış ve giyinmişti. Köstence'ye yaklaştığımızı ve çabuk hazırlanmamı söylüyordu. Vapur yanaşır yanaşmaz ilk fırsatta çıkmamız ve o sıralarda kalkacak olan Bükreş trenine yetişmemiz lazımmış.

Üç saatlik uykunun arttırdığı sersemlikle ve mide bulantıları hissederek güçlkle giyindim.

İkişer bavul kavrayarak mütemedi sallanan kamaranın dik merdivenlerinden güverteye çıktık.

Vapur saat beşe doğru Köstence'ye vardı. İlk önce Haydarpaşa'ya geldik sandım. Birçok ayniyet göstermekte idi.

Vapur rıhtıma yanaştı. İçeri Rumen polis ve gümrük memurları girdiler. Büyük bir hüsn-ü talih eseri pasaportları ilk önce tasdik ettirerek derhâl dışarı çıktık. Birinci sahifede izah edildiği gibi altı arkadaşlık.

Bavulları –bunu hatırladıkça kızmak mı gülmek mi lazım bunda mütereddidim– bir Türk hammala verdik. Gümrükten geçerken üzerimizdeki paraları Rumen parasına tahvil ettirmek icap etti. Cebimdeki 3 lirayı verdim. 321 ley verdiler. –Şu hesapla 1 ley hemen hemen 1 kuruş.– Gümrükten çıkar çıkmaz –talebeyiz diye bavulları muayene de etmediler– bavulları bir arabaya koyduk. İki hammal –önce bir hammaldı, sonradan bir hammal daha iltihak etti– bizden, Türk olduğumuzu söylemiştik, 3 Türk lirası istemezler mi? Söylediklerine nazaran memleketliyiz diye bu fiyatı istemişler. Eh... hemşehri bu, fazla isteyecek değil a, diye 3 lira takdim ettik. Tebdil etmediğimiz Türk paralarını birleştirerek –meğer sonradan öğrendiğimize göre; her parça için çok az bir para vermek lazımmış.

Müthiş surette kandırılmışız– 60'ar ley, yani kuruş vererek altı kişi, üçer üçer iki arabaya bindik.

On dakikalık bir seyahatten sonra istasyona geldik. Trene bindik. Hareket beş elli.

Tren Romanya topraklarını kat ederken hiçbir yenilik görmedim. Âdeta Anadolu seyahatine çıkmış gibiydim. Tarlalar, tarlalar...

Yalnız tuhafıma giden iki şey oldu:

Birincisi: Dört beş istasyondan geçerken hindi sürülerine veya yavrularını otlatan birer dişi hindiye tesadüf ettim. Anadolu'ya has sandığım hindileri görmek garibime gitti.

İkincisi: Yine dört beş istasyondan geçerken siyah fotr şapka giymiş köylü çocukları gördüm. Şapkalar her birine o kadar yakışmış ve kendilerine o kadar asil bir manzara vermişti ki büyüklere has sandığım bu şapkaları çocuklarda hem de köylü çocuklarında görmek garibime gitti.

Saat ona doğru lokanta vagonunda 28 ley vererek iki çay içtim. Fincanlar birer küçük kâse kadar büyüktü. Ve çayları turuncuya çalan tuhaf birer rengi haizdi.

Daha sonra bavulu açayım dedim. Bavulu değil valizi... Valizi açtım ki medet! Aldığım bir kilo şeftali çürümüş, birbirine geçmiş. Ve kendilerinin beherinden birer sirke kokusu intişar etmekte.

Ve vagona su bulmak ne güçtür! Şeftalilerin çürümemiş taraflarını bulmaya çalışarak ve İstanbul'daki salgın tifo¹⁷ hastalığımı da hatırlayarak onları yarı yarıya yedim. İştah yoktu. Yemekleri yemedim.

Yolun yarısına doğru Tuna Nehri göründü. Bizi, ileri geri, Kur'an okuyan hafızlar gibi sallayan trenin içindeydim:

Yelesi kabarmış atlarla değil

Kötü bir trenle geçtik Tuna'yı¹⁸

beytini hatırlamazlık edemezdim.

Tuna, suları çamur içinde berbat bir nehirdi. Hiç de herkesin üzerine düştüğü bir Tuna'yı karşımda bulamıyordum. Nehir sayısız fakat çok zarif bataklıklar husule getirmişti. Her birinde yarı beline kadar suya gömülmüş ihtiyar söğütler süratle yanımızdan geçiyorlardı.

17 Tifo salgını 1937 yazında İstanbul'da etkili olmuştur.

18 Kemalettin Kamu'nun "Tuna" şiirinden.

Ah... Hepsini uzun uzadıya anlatmak çok hoş olur ama canım istemiyor. Sathi geçeceğim.

Yarıma doğru Bükreş'e vardık. Bükreş ismiyle iki istasyon var. Biri Garp Bükreş'i diğeri asıl Bükreş. Yani biri şehrin bir ucu, diğeri ortası.

Bükreş'te derhâl alelacele indik. Dört erkek her birimiz ikişer bavul kavrayarak ve koşar adım Berlin trenine yetiştik.

Seyahatin asıl müşkül kısmı Bükreş-Almanya hududunda geçti.

Romanya hududunu terk edip Polonya'ya girerken çektiğim sıkıntılar feciydi... Saat gece yarısından bir hayli sonra iki buçuğa doğru hâlâ uyanıktık. Vapurda zaten pek az bir zaman uyumuştuk. Bu uykusuzluğun ikinci gecesi idi. Polonya hududuna gittikçe yaklaşan tren, bacasından ateş parçaları fırlatıyor ve soluyan bir ejder gibi dört nala ilerliyordu. Uykuya o kadar haristim ki yanımızdaki boş kompartımana daldım, tahtalar üzerine kendimi bıraktım. On dakikada bir kesilen –kapı açılması, trenin düdüğü, soğuk gibi sebeplerle– uyuyor ve uyanıyorum...

Palabıyıklı Leh memurları, pasaport kontrolü. Korkunç karanlıklar, ormanlar... Leh istasyonlarının gece yarısından hayli uzaklaşmış saatlerinde ıssız ve soğuk manzaraları.

Polonya hududunda pek korkulduğu kadar uzun muayeneler olmadı. Hududu terk ettiğimizde saat üç buçuğa geliyordu. Tekrar boş kompartımana girerek çıplak tahtaya uzandım. İnce pardösümün üzerinde kalın bir soğuk vardı. Buna rağmen uyku bana soğuğu unutturuverdi. Asabım müthiş bozulmuştu.

Polonya arazisinin gece yarısından sonraki dehşeti buna inzimam ediyordu. Mâbadili¹⁹ uykunun bir tefrikasına daha daldığım sırada kuvvetli bir kapı vurulmasıyla uyandım. Meğer ben uyuyunca bir başkası daha gelmiş ve karşımdaki kanepeye serilip uyumuş.

Ve tren bir Leh kasabasında durmuştu. Saat dört raddeleri. Trene binen Lehliler kapıyı zorluyorlar ki açalım diye.

Gözlerim bir üniforma gördü ve hiddetli bir adam sesi. *Port a port*, diye bağılıyor.

19 Gazete tefrikalarındaki “mâbadi (arkası) var” sözü hatırlatılarak aralıklı uyku kastediliyor.

Korku ile ve üzerime yüklenmiş soğuşun tesiriyle titreyerek kapiya koştum. Herhâlde bir Leh polisi içeri girdi. Bir yolcu. Ben o kadar uyku sersemiyim ki bunun, kapıyı aç, mânâsına gelen *port a port'*unu pasaport anlayarak pasaportumu uzatıyorum. Adam anlamıyor. Lehçe bir şeyler söylüyor. Tekrar yattım.

Fakat bu yatış da çok sürmedi. Yattığım kompartımana Polonya istasyonlarından dolan yolcuların gürültüsü ve vücudumun işgal ettiği mesafeyi gittikçe daraltmalarıyla uyandım. Saat beştir ve sabahın soğuşu bütün tazyikiyle içerededir.

Altıya doğru trenin oldukça mütakâmil bir Leh istasyonunda durmasından bilistifade iki arkadaş ben ve birinci sahifede hakkın-da izahat verilen beşinci arkadaş trenden atladık. Orada duran bir büfeden bir sütlü kahve içtik. Gayet basit bir şey! Tabii gayet fahiş para ödedik. Tren hareket etti.

Romanya'nın düz ovalarına karşılık Polonya'nın girintili çıkıntılı arazisi var. Ve ormanlar müthiş. Ve tren öyle süratle kat-ı mesafe ediyor ki göz ağaçları göremeyerek yalnız yeşil bir renk intibayı alıyor.

Neden sonra Lehistan'ın en büyük ve en eski şehirlerinden biri olan Krakovi'yi geçtik.

Uzun tafsilatı terk edeceğim.

İki buçukta Alman hududundan içeri girdik. Beuthen istasyonunda muayene...

Berlin'e gece saat sekize doğru girdik. Biz trenden indiğimizde sekiz buçuk vardı. Fahir'in bir arkadaşı istasyonda beklemekteydi. Bir otele gittik. Bizim iki bayan, banyolu bir yer istediler. Mecburen daha lüks bir otele gittik, orada bir gece kaldık. Ertesi gün ben Studentenheim denilen talebe yurdunda bir küçük odaya taşındım.

Parasızlık. İstanbul'dan çikalı beri doğru dürüst bir şey yiyememiştik. Benim otelde kaldığım bir geceye 6 mark aldılar. Takriben 2 buçuk Türk lirası. Bu parayı Fahir bizi istikbale gelen çocuktan ödünç aldığı 20 marktan verdi. Kızlar, kaldıkları bir gece için fazla konfor arzuladıklarından 14 mark verdiler.

Onlar, benim talebe yurduna taşındığım günün ikincisinde şehre epeyce uzak bir yerde bir pansiyona gittiler.

Açlık ve uykusuzluk bizi bitiriyordu. Berlin caddelerinde iki gün aç dolaştık. Bir lokantaya giremiyorduk. Elimizdeki cüzi parayla

otomat denilen yerlerde otomatik makinelere 10'ar fenik atarak avucumun yarısı kadar ve gayet ince ekmek dilimleri üzerine peynirlerle karın doyuruyorduk.

Rahmeti Bey'i²⁰ ancak çarşamba günü bulabildik. 7 Temmuz Çarşamba günü öğleden sonra Humboldt Vakfı'ndan²¹ 100'er markı aldık.

O gün akşama doğru Kazanlı bir Türk talebe refakatinde –Fahir, hanımevladı kızlarla uğraşmaktadır. Onun için beni doyurmayı bu talebeye havale etti– talebe lokantasına gittik. İstanbul'u terk edeli beri açıklıktan hâlim haraptı. Büyük ümit ve iştahla lokantaya girdim. Fakat yemek ne gezer. Listede üç çeşit yemek!.. Refikim bana buranın yemeklerinin gayet mahdut olduğunu ve ilk günlerde, alışınca kadar müthiş sıkılacağımı söyledi.

Mecburi, benim yiyebileceğimi zannettiğim bir yemek ısmarladık.

Yiyemedim. Büyük bir tabak içinde bir yemek. Tabacı dörde böldüğümüzü farz edelim. Bir yarısında havuç ve bezelye beraber, etsiz, pişmiş. Bir yarısında patates ezmesi. Üzerinde de bir yumurta lop. Patates tarafını şöyle böyle yedim. Fakat kırmızı havuçla yeşil bezelye, yeşil ve kırmızı renk. İtalyan bayrağı. Velhasıl yiyemedim. Yemeklere alışınca kadar müthiş sıkıntı çekeceğim.

Berlin büyük şehir, caddeler geniş. Ve dümdüz. Hepsini asfalt. Temiz. Binalar büyük. Ve her cadde de hemen hemen birbirine benziyor. Çok karışık. İnsan kaybolabilir. Hayretle temaşa seza! Çok geniş. Başka zaman uzun uzadıya yazarım.

Behçet

20 Prof. Dr. Reşit Rahmeti Arat. Üniversitede Necatigil'in hocası olan Arat, çalışmalarını bir yandan da Berlin'de sürdürüyordu.

21 Alexander von Humboldt Vakfı, Almanya dışından gelen araştırmacıları desteklemek amacıyla burs veriyordu.